

ХРОНОЛОГІЯ

основний примірник
з усіма доповненнями

ВАСИЛЯ ГРИГОРОВИЧА КРИЧЕВСЬКОГО.

31.XII.1872 ст.ст.
12. I.1873 нов.ст.
Неділя

Народився в с. Ворожбі "Лебединський", 18 км від Лебедин, на північному заході Харківщини /тепер належить до Сумської області УРСР/.
Охрищений в Спасо-Преображенській церкві с. Ворожби.

Батько - Григорій Якимович Кричевський /нар. ~~коло~~ 1834 р./, земський фельдшер Лебединського та Сумського повітових земств, з міщан м. Лебедин.
Мати - Прасковія Григорівна, уроджена Тоцька, з дворян м. Лебедин /народ. коло 1855 року/.
Василько був найстаршим з 8 дітей - п'яти синів та трьох доньок.

"З сиротством
до м. Харківської фінансової школи" [мусієнко, а.7]

1873 р. в Києві,
за ходили "Старої Гринди"
створено було "Юго-Запд.
отдел Русск. Географ. Об-ва"

Микола Афанасій (?)
Карлів Афанасій

1. Василь 1873-1952
2. Олександра ~1880(?) - ?
3. Андрій
4. Федір - 1879-1947
5. Варвара - 1874-1966 (Шушанін)
6. Антон + Мідія = Борис, Тамара
7. Олександр
8. Марія

Батько одружився
1871 році; йому було 37 р.
їй було 16 р.
(Васа Кричевська)
1871-37=1834
1871-16=1855

1877-1878 - {рос.-турецька війна}

Навчився читати коло 5 року життя. Своїм першим початком писати писав.

1878 р., осінь
на 6 році життя

Став ходити до сільської школи у Ворожбі.
написав усе, що бачив, червоно-синім олівцем.
в школі не нав.

оп 1879 р.
1880 р. Травень

Мати й батько в Лебедині; там народ. Федір 16/28.V. 1879 (мусієнко а.7)

1880 р. осінь
на 8 р. життя

{В цей т. Сироватці
школі містиче -
- в 1884/85 році
був старшим при-
тетем Бор. Грінченко}

Був відданий до великої двохкласової школи в с. Нижній Сироватці, 18 км від Сумів. Живучи там на квартирі у вдови-міщанки мав нагоду познайомитися з малюнками Тар. Шевченка в альбомі, що належав господині. Це було найсильніше мистецьке переживання його дитинства і воно заохотило його ще більше рисувати. Рисував усе, що бачив, олівцем (фарб не мав), - намагаючись як найточніше передати все бачене.

осінь
Зима {1882 р.?
1883 р.?
коло 10 років

Тяжко захворів, живучи в Сироватці /?/. Його лікували, закутуючи всього в простирало і даючи дихати паром від вареної картоплі /застуда?/

Проф. Вадим Щербаківський

ПАМ'ЯТІ ВАСИЛЯ ГРИГОРОВИЧА КРИЧЕВСЬКОГО

(1954)

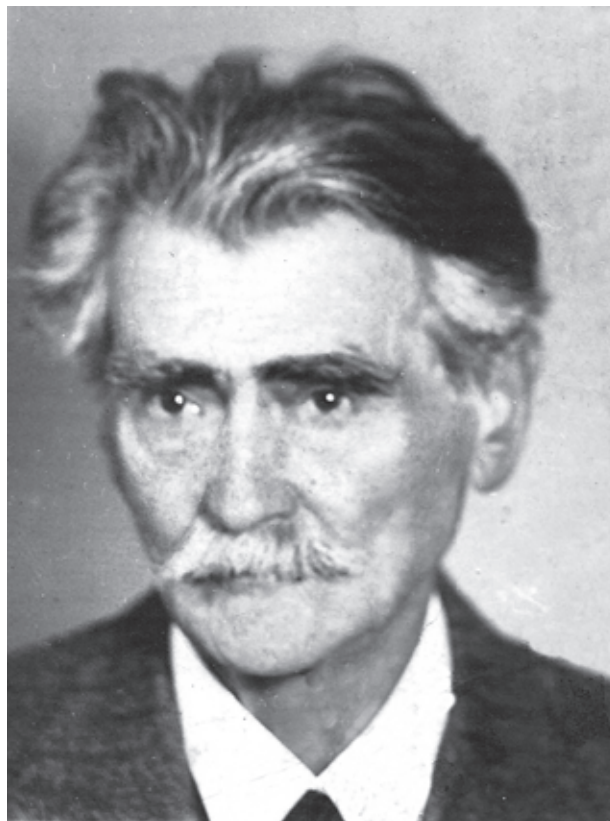
Я задумую написати біографію наших визначніших людей у формі чистих споминів, без особливих претенсій, і не думаю бути занадто об'єктивним. Не буду намагатися бути об'єктивним через те що уважаю, що бути об'єктивним взагалі дуже тяжко, отже буду писати так, як дає мені це моя пам'ять. Але дуже можливо, що початковий ентузіазм, який був у мене тому 40 років, уже пройшов і через це фізіології тих людей, про яких я хочу писати, вийдуть, мабуть, не так яскраво, як вони стояли колись у моїй пам'яті перед моїми очима в молодих літах.

Головним чином хочу дати поняття про постаті наших мистців, композиторів, співаків, учених, малярів і архітектів. Оце мають бути більш-менш такі особи: **Лисенко, Кошиць, Мишуга, Кричевський** і деякі інші, які заслуговують на те, щоб пам'ять про них залишилась надовго в народі.

Зразу хочу представити постать одного з найбільших наших архітектів і малярів — власне, постать **Василя Григоровича Кричевського**.

Це був один з наших великих мистців, а за разом — і архітект і маляр. С. Гординський, що написав його некролог у газеті «Свобода» (недільне видання, ч. 40, 1952 р.) схарактеризував його дуже вдало такими словами: «Якщо уявити собі мистецтво якогось народу, як храм, що спирається на колони, то, власне, однією з таких колон українського мистецтва був покійний Василь Григорович Кричевський».

Життя і творчість Василя Григоровича Кричевського припали на одну з найтяжчих діб, на ту добу, яку передбачав Т. Шевченко, схарактеризувавши її такими словами: «Та не однаково мені, як Україну злії люди присплять, лукаві, і в огні її окрадену збудять». Народився він при кінці 1872 р. на границі з 1873 р. у селі Ворожбі, біля міста Лебедина на Слобожанщині. Народився в

Василь Григорович Кричевський.
(Фото для пашпорта, Париж, 1945 р.)

краю, про який писав російський поет і письменник Олексій Толстой так: «Я знаю край, где все обильем дышет, где реки лются чище серебра...».

Батько його був фельдшером у земстві. Маючи 13 років, після сільської школи і домашньої науки, молодий Василь вступив до залізничної школи в Харкові. Через три роки науки в цій школі його шкільні креслярські праці побачив архітект Харківської Міської Управи і взяв до себе помічником до креслення будівельних планів. Трохи згодом, ще зовсім молодий, Василь

ЛИСТИ Є. М. КРИЧЕВСЬКОЇ ДО В. Г. КРИЧЕВСЬКОГО (1925–1929)

№1.

[11 жовтня 1925 р. — Київ]

Вася, дорогий мій! Я таки тебе ждала сьогодні. «Contra spem spero» — «Без надії сподівалась». Ну та добре хоч картку прислав. Був у мене якось ввечері Сакулін. Я сказала, що ти майбутнь не будеш цієї зими в інституті, бо тобі вигідніше в Одесі. «Вот і мене також вигіднее в Москве — поетому й я не отваживаюсь переходить сюда». Думаю: «Брешеш! Якби знав як преподавати — так перевівся б». Дуже йому видно хочеться бути професором на твоїй спині. Пора вже обмежити цю експлуатацію. Меж иншим Грушевський радив тобі не давати себе експлуатувати в кіно — «щоб людина могла до старости працювати». Прислали мені з банку сповіщення, що твої векселі вже в комунальному банку, перший срок 25-го. Ми вже живемо в долг і беремо в лавочці.

Поштова листівка Київ–Одеса. Автограф. Адреса: «Одеса, Селянський будинок, №82». Поштові штемпелі: «Київ. 11.10.25»; «Одеса. 12.10.25».

* * *

№2.

[бл. 3 грудня 1925 р. — Київ]

Дорогий мій і єдиний!

Як я жалую, що не поїхала з тобою. Дні ідуть за днями майже без результату і я не можу виїхати до тебе. Особливо боляче мені, що тепер, коли мені здається, що ти мене дійсно любиш — я мушу бути далеко від тебе і не бачить тебе. Дорогий мій! Як наповняє мене щастям думка, що ти мене любиш!

Пиши мені спішною поштою, або телеграфуй.

Інститут грошей не дає. Князівський казав, що твоя командіровка не оформлена факультетами і що ти не представив планів своїх робіт по майстерням, так що виходить, що грошей тобі ніяких не можуть дати і ти вісиш у повітрі. Ввечері в понеділок я була у Врони. Він каже, що, звичайно, це вже факультети і декани по-

винні були оформити твою командіровку і що він передполагав, що ти дасиш план по кіновідділу і прочитаєш доклад уже після закінчення командіровки, а не зараз. Я показала йому папір од декана [Є.] Сагайдачного (від 30-го ноября, понеділок-же), де він требає од тебе негайно плана праці. На жаль, цей папір залишився у Врони і я не можу тобі його переслати. Одним словом — Врона сказав, що після 6-го чи 7-го я зможу отримати («може») — тільки ті гроші, що ти їм позичив, а про платню звичайно не можна і думати. Но що, звичайно, він думав, що ти сам не нуждаєшся в інституті, но він все зробить для того, щоб ти міг працювати в інституті, коли ти хочеш в ньому остатись. Це було здається щиро. Потім він дуже хоче, щоб ти приїхав на «восьмилітній юбилей» інститута, першого українського вуза України. Це буде в суботу 5-го числа. Буде виставка, вечір, промови і дуже бажаного було б щоб ти, як один з основателів інститута був на цьому юбилею. Як би і я хотіла щоб ти був! Врона обіцяв послати тобі офіціальну телеграмму. На другий день після твого відїзду, у суботу у мене знов була важка мігрень, в понеділок легша головна боль і я чогось хожу, нужу і місця собі не знахожу од суму за тобою і так хочеться до тебе, так хочеться бути з тобою.

Сергій Костевич [Янушевський] зараз сидить у мене і питає: де книжка з виписками ріжних мо-нахів про старовинну малярську техніку? Прошу тебе дуже написати мені про це — чи вона у тебе, чи вона у Васі з Лёлею. Найшла і віддала, чому дуже рада [Закреслено. — Олександр Савчук].

Від комунунвідділу од Даміловського приходив студ. Лугівський після твого одїзду в п'ятницю і казав, що буде здїймати плана [будинку на Хрещатицькому завулку, де жив Шевченко. — В. П.], але ось уже тиждень минає, а його немає.

Ходила я до Куниці — чи не може він обвести не докінчену роботу Сікала. Він оглянув і не згодився: каже, що дуже схематично намічені лінії і він не може з певністю сказати чи він правильно зробить чи ні, і тому не береться. Так що діло стоїть на місті.

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК В США

Telephone:
LExington 2-4439

11½ West 26th Street
New York 1, N. Y.

Нью Йорк, 8-го грудня 52 р.

Високоповажаній Пані

Евгенії Кричевській

Венецуела

Високоповажана

Пані!

Українська Вільна Академія Наук у США висловлює Вам своє
найглибше співчуття з приводу смерті великого сина українського
народу, видатного архitekта-мистця і маляра

професора Василя Григоровича Кричевського
померлого 15-го листопада 1952 року у Венецуелі.

Світле і незабутнє ім'я небіжчика вписане в історію україн-
ської культури і буде вічно жити в пам'яті українського народу.

ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ ЙОМУ!

З щирою пошаною до Вас

М. Ветухів
Проф. М. Ветухів
Голова Управи УВАН у США

Скорботний лист Є. М. Кричевській від Української Вільної Академії Наук.
Музей-архів ім. Д. Антоновича УВАН у США

ВАСИЛЬ ГРИГ. КРИЧЕВСЬКИЙ І ОРНАМЕНТ

(1950-і)

Про художника й архітекта Василя Григ. Кричевського писали немало, але ніхто з авторів не зважився глибше розглянути його праці, роздивитись ті різні галузі його творчості, які мало відповідають термінові «Гранд арт» і які так властиві творчості українського народу — я розумію орнамент.

Той, хто відвідував у Києві чи Полтаві, в музеї народного мистецтва, відділ вишивок, завжди був вражений і здивований. Така безконечна різноманітність визерунків, така складність ліній і така, при тому, простота засобів!

Просте домоткане полотно і заплотч (фарбовані нитки) одної-двох фарб. Не більше.

А на Полтавщині ще краще: на білому полотні робиться вишивка білими ж нитками («біл-лю»), іноді з прозорим, діркованим визерунком.

В цю полтавську вишивку прозора прорізь вводить, як і в скульптурі, гру світлотіні. Більше ефектну і шляхетну орнаментацию знайти трудно.

Ритмічна гра орнаменту основана на точності розрахунку ниток полотна.

Ці орнаменти чарують своєю простотою — тою простотою, яка є верхом вишуканості.

Ритм — основа орнаменту, його основна сила; він дає враження руху меандричним елементам орнаменту на поликах сорочок та на облямовках довгих кінців кілкового рушника і др. Цей ритм є вид кристої енергії, прихованого руху.

В стабільних орнаментах на кінцях рушників — повна симетричність боків відносно центральної підвищеної фігури теж відповідає ритмові.

Це почуття ритму і строгих кольорів вироблене тисячоліттями міцної народної культури і залишилось у нас в підсвідомості.

Так і в орнаментацийній творчості Василя Кричевського. Строгі узори чеканної форми, прості лінії, шляхетна обмеженість барв — сіра, чорна; зрідка — синя, жовта.

Ці орнаменти Василя Кричевського нагадують інвенції або фуґи Баха своєю строгістю, стриманістю, часом навіть сухуватістю, — простотою, а поруч з тим і вибагливістю.

Цікаво, що Василь Григорович орнаментами займався не постійно, а спорадично. В самі тяжкі, неспокійні часи війни або революції він зовсім не міг займатись малюванням або архітектурою; але коли він іноді брав у руки олівець або клаптик паперу — він починав виводити орнаменти.

Так було в Миргороді взимку 1918–1919 р., так було під час другої Світової війни в Києві в 1942 році, у Львові в 1943–44 році, було в Судетах — в с. Техловіц — в 1945 р. (і в Каракасі в 1951–52 р.)

Спочатку він розграфляв папір на клітки, потім вводив скісні лінії, а потім на цій основі починав виявляти визерунок, переважно — лінійний. Рослинний орнамент виходив рідше, а ще рідше — фігурний.

«Мені здається, що я рішаю алгебраїчне завдання, — якось сказав мені, посміхаючись, Василь Григорович, — це заставляє мене забувати про (важку) дійсність». Це було в Судетах, навесні 1945 р., коли німецькі частини метушились, не знаючи, куди сховатись, а навколо нас вдалечині гупали гармати, і американські літаки громили Дрезден, Пільзен, Прагу і навіть наше мізерне село Техловіц.

Сухість, навіть скупість ліній, строгість рисунка, повторюю, дуже нагадували мені фуґи Баха. Між іншим, Василь Григорович дуже любив Баха і іноді просив мене грати його.

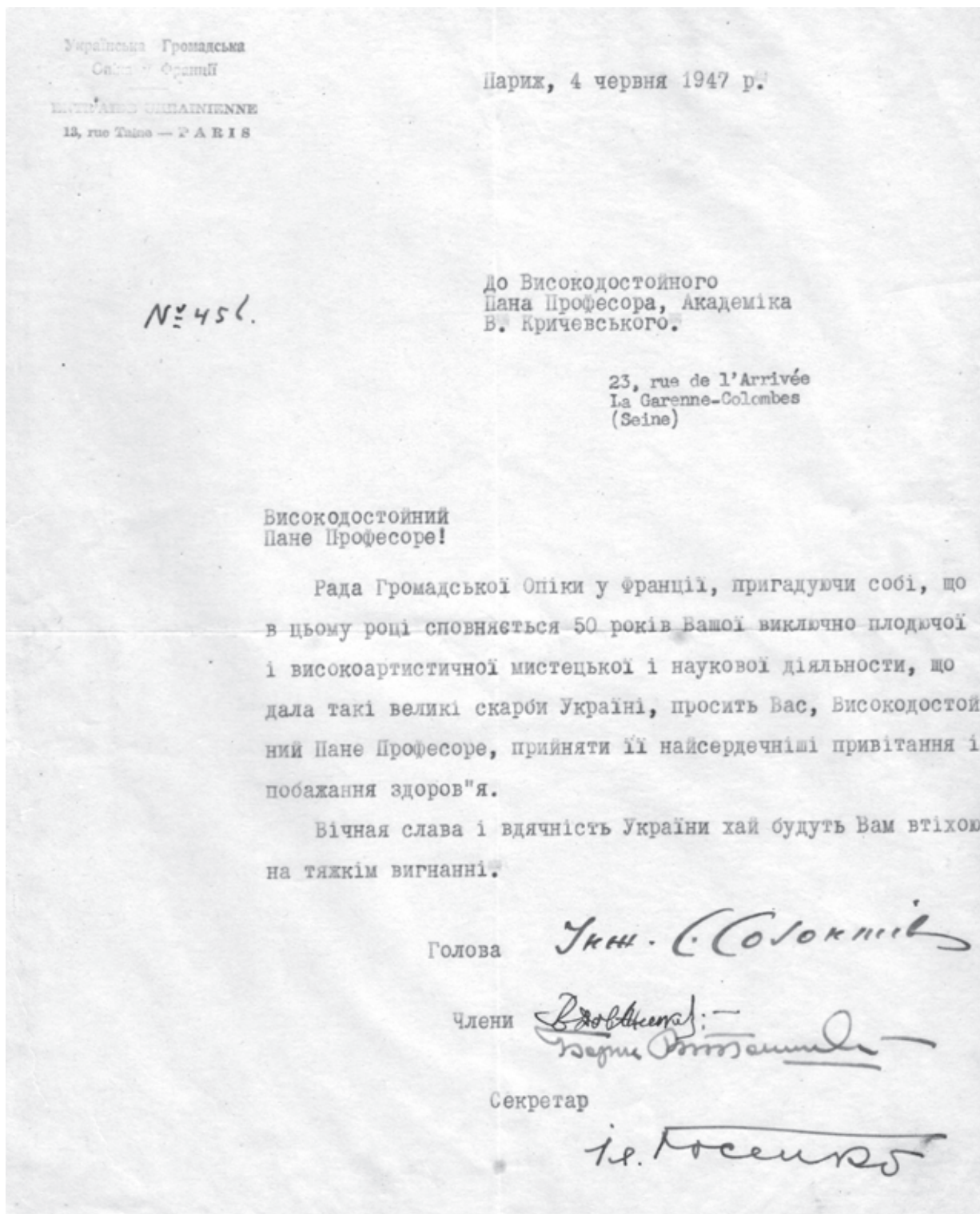
Шкода, що досі ніхто з українських дослідників не зацікавився і не зупинився над творчістю Вас. Григ. як видатного орнаменталіста.

В праці над орнаментацией «Української пісні» Василь Григорович зазнав у повній мірі силу втручання партійної цензури. Кожна сотня рисунків (на яку давалось тільки дев'ять днів) — зро-

**СПИСОК НАЦІОНАЛІСТИЧНИХ ТА ІНШИХ ІДЕОЛОГІЧНО
ВОРОЖИХ РЕЧЕЙ, ЩО ЇХ ВИЯВЛЕНО В ШАФІ,
ЩО ЗНАХОДИЛИСЯ У ВІДАННІ КОЛ. ЗАВІДУВАЧА
ЄДИНОГО ФОНДУ ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ А. І. ОНИЩУКА**

№	Автор	Назва речі	Розмір	Матеріал та техніка	інвент. №
1	Кричевський В. Г.	Ескіз поштов. марки в одну гривну - УНР	11x17,7	Олівець, папір	р. 3269
2	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3270
3	Кричевський В. Г.	Ескіз герба УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3271
4	Кричевський В. Г.	Орнаментал. мотив з гербом УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3272
5	Кричевський В. Г.	Герб УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3273
6	Кричевський В. Г.	Герб УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3274
7	Кричевський В. Г.	2 ескіза монети УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3275
8	Кричевський В. Г.	3 ескіза монет УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3276
9	Кричевський В. Г.	Ескіз монет УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3277
10	Кричевський В. Г.	Герб УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3278
11	Кричевський В. Г.	Герб УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3279
12	Кричевський В. Г.	Герб УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3280
13	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3281
14	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3282
15	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3283
16	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3284
17	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3285
18	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3286
19	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3287
20	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3288
21	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3289
22	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3290
23	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3291
24	Кричевський В. Г.	Ескіз кредитн. білету	11x17	Олівець, папір	р. 3292
25	Кричевський В. Г.	Ескіз малої печатки УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3293
26	Кричевський В. Г.	Ескіз герба УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3294
27	Кричевський В. Г.	Ескіз герба УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3295
28	Кричевський В. Г.	Ескіз герба УНР	11x17	Олівець, папір	р. 3296

**ПРИВІТАННЯ В. Г. КРИЧЕВСЬКОГО
З 50-РІЧЧЯМ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВІД РАДИ ГРОМАДСЬКОЇ ОПІКИ У ФРАНЦІЇ (1947 р.)**

Музей-архів ім. Д. Антоновича УВАН у США

Ил. 2. В. Г. Кричевський. Харків. Подвір'я. 1905.
Дерево, о. 23,2×13,9. Приватна збірка (м. Одеса)

Іл. 13. В. Г. Кричевський. Золоті ворота в Києві. 1947. П. на к., акв. 12,5×23. Приватна збірка

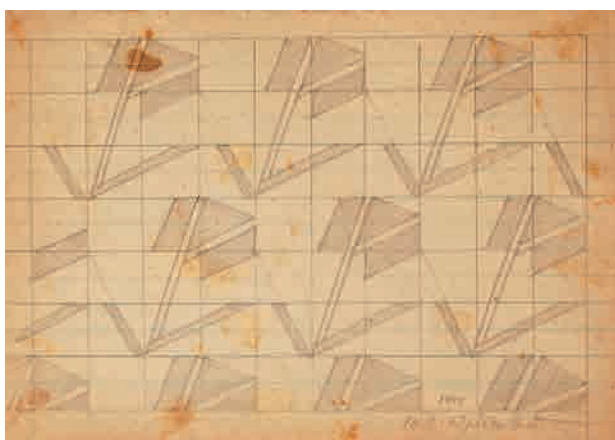
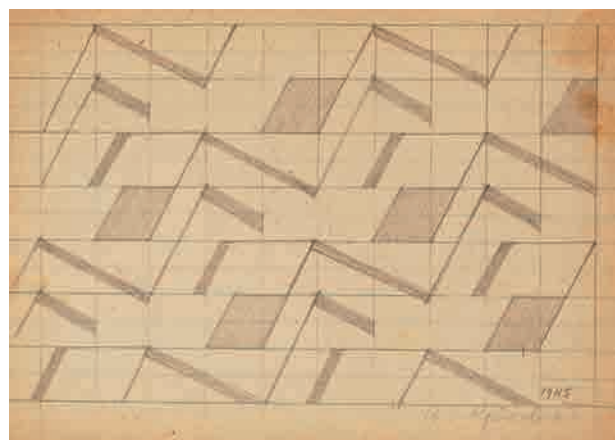
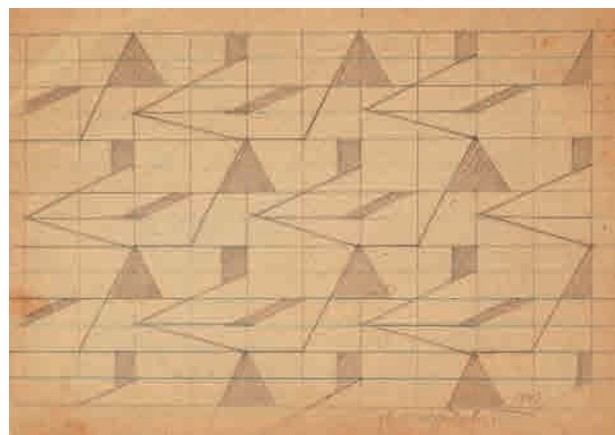

Іл. 14. В. Г. Кричевський. Вид на Андріївську церкву в Києві. 1947. К., акв., гуаш, олівець. 17,8×26,5.
Приватна збірка родини Демченків (м. Київ)

ГРАФІКА

Іл. 1. В. Г. Кричевський. Герб Української Народної Республіки. 1918. Друкарський відбиток. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Ф. 224. №628

Іл. 5–10. В. Г. Кричевський. Орнаментальні композиції. Техловіце (Чехія). 1945. П., олівець.
Сумський обласний художній музей імені Никанора Онацького

Іл. 90–91. В. Г. Кричевський.
Орнаментальні композиції.
Каракас (Венесуела). 1951.
П., кольорові олівці.
Приватна збірка

Іл. 4. В. Г. Кричевський з групою колег і студентів. Лабова (Польща). Світлина 29.07.1944 р.
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному

Іл. 5. В. Г. Кричевський (другий ліворуч) з групою колег і студентів. Лабова (Польща). Світлина 1944 р.
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному